

Dva lica iste medalje

Two Sides of the Same Coin

arhitekti
architects

Ivanišin.Kabashi.Arhitekti

Florian Sauter

napisao
written by

fotografije photographs by
portret portrait

José Hevia
Arhiva / Archive Ivanišin.Kabashi.Arhitekti

Još od Drugoga svjetskog rata pojavljuju se arhitektonska stremljenja koja zagovaraju *novi* ili *kritički* regionalizam ili realizam, odnosno arhitekturu izraslu iz lokalnih korijena koja se ipak nadovezuje na globalnije, suvremene oblike znanja. U suštini, teorija predlaže ne rekonstruiranje, nego tumačenje i čitanje različitih slojeva i značenja identiteta mjesta, odnosno promatranje *geniusa loci* izmicanjem perspektiva i izmjenom

Ever since the Second World War, there have been architectural tendencies advocating a *new* or *critical* regional- or realism; an architecture that relates to local roots but also connects to more global and contemporary forms of knowledge. At its core, the theory proposes not to reconstruct, but to interpret and read the identity of a place with different layers and meanings, to look at the *genius loci* from

Ova formalna gramatika
uzvišene apstrakcije svoj vrhunac
doseže u međuzonama pojedinih
građevnih volumena

This formal grammar of
sublime abstraction climaxes in
the in-between zones of the
separate building volumes

mjerila. U ovom kontekstu, grad Dubrovnik – na čijoj periferiji je smješten ovaj projekt socijalno poticane stanogradnje ureda Ivanišin Kabashi arhitekti – odigrao je ključnu ulogu. Tamo se naime održao *posljednji* sastanak CIAM-a i pojavila *generacija 1956* (Le Corbusier). Team X dosljedno je promovirao novo ustrojstvo manje hijerarhijski organizirano i tako postavio bazu današnjem globalnom diskursu u kojem svaka aktivnost na periferiji može doći u centar pozornosti. Osim što je potaknuo rast mreže međunarodne razmjene i događaja, program Teama X podrazumijevao je i svjež pogled na svijet: hladnoću i apstrakciju mehanicističkog nazora, koji je svoj vrhunac dosega u ratnim razaranjima, trebalo je zamijeniti razumijevanjem i prihvaćanjem svih stvarnih činjenica, ma koliko primitivan, ruševan ili neodređen njihov *status quo* bio. Za Alda van Eycka, rezultat je bila arhitektura onog *između* koja je proizvodila istinska *mjesta* za stvarne *prigode*, drugim riječima, arhitektura koja postavlja nenametljivu i propusnu pozadinu za dnevnu proslavu života, sve uprizoreno u kanonu bezvremenoga formalnog reda. ♣ Dok se Ivanišin Kabashi

arhitekti svojim radom jasno dotiču ove načelne rasprave, posebna doživljajna stvarnost njihova projekta tiče se dihotomije *slikovitoga* i *uzvišenoga*. Istaknut u okolišu urbanizirane periferije malih i srednjih kuća svojom dimenzijom, ali i pokušajem uvođenja planiranoga, dosljednoga topološkog reda u suprotnosti s više ili manje izraženim stanjem anarhije, kompleks osam međusobno povezanih stambenih blokova prilagođava se repertoarom različitih sredstava složenom zadatku i teškoj lokaciji strme padine. Prirodno postavljene duž slojnica terena, nove građevine slikovito sjede na masivnoj kamenoj bazi putem koje uspostavljaju odnos s lokalnim tлом. Uzdignute pred pozadinom ogoljenih planina, na prvi pogled nalikuju nekoj tvrđavi. Taj dojam ublažen je nepravilno, ali ritmički postavljenim prozorskim procjepima koji nam otkrivaju da namjena građevina nije tako stroga. Kad se nađemo u unutrašnjoj ulici, pred nama se pojavljuju propusnije, stražnje fasade građevina u dva sloja s raskošnim hodnicima i konzolno istaknutim balkonima. U postavljenom odnosu s modernističkim, koji je u svom povijesnom korijenu mediteranski kanon jednostavnih, svijetlom izraženih, bijelo ožbukanih kubičnih volumena – arhitektonski jezik koji je u lokalnom kontekstu s kapricioznim povijesnim i klasičnim naglascima istražio Nikola Dobrović, dubrovački moderni majstor čije djelo Ivanišin izvrsno pozna – ova formalna gramatika uzvišene apstrakcije svoj vrhunac doseže u međuzonama pojedinih građevnih volumena. Pod tankim krovnim pločama, ovdje su smještene vertikalne komunikacije prostrano aranžiranih stubišta, te gotovo

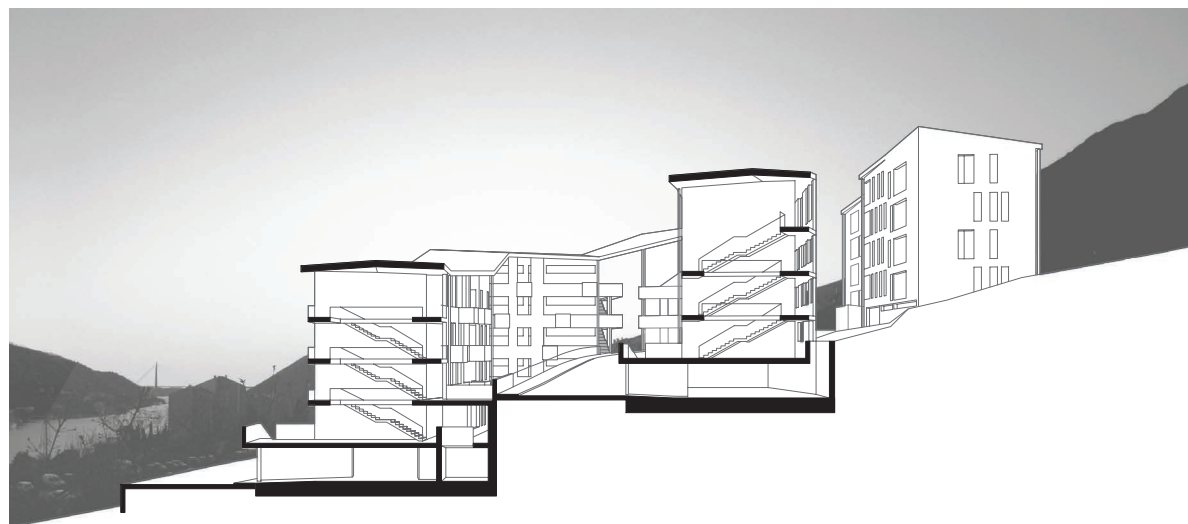
changing perspectives and shifting scales. In this context, the city of Dubrovnik where at the outskirts the site of this socially subsidized housing project by Ivanišin Kabashi arhitekti is located plays a crucial role with its hosting of the last CIAM meeting and the implementation of the *generation of 1956* (Le Corbusier). Team X's consequent, less hierarchically organized structure led the basis for today's global discourse, where every action at the periphery can become the center of discussion. Besides this shift towards a growing network of international exchanges and developments, Team X's agenda also implicates looking at the world with fresh eyes: the coldness and abstraction of the mechanistic worldview with its pinnacle in the devastation caused by the war should be replaced with a new sensitivity and concreteness towards all things real, no matter how primitive, ruinous or ambiguous their status quo may be. For Aldo van Eyck, the result was an architecture of the *in-between* that produced true *places* for real *occasions*, an architecture that set up the quiet and porous background for the daily celebration of life, all staged in a canon of timeless formal order. ♣ While the work of Ivanišin Kabashi arhitekti clearly tangents this general argument, the specific experiential reality of their project engages in the dichotomy of the *picturesque* and the *sublime*. Transcendent in its dimension with regard to the surrounding sprawl of small and middle-scale houses, but also its attempt to implement a planned, coherent topological order that contradicts the more or less anarchical state

skulpturalnom artikulacijom elemenata koji određuju prostor poput stupova i balustrada dan odgovarajući izraz javnom, istinski *društvenom* karakteru ovih prostora. K tome, iz ovih zajedničkih vanjskih prostora susretanja otvara se mnoštvo začudnih pogleda prema širini pejzaža s ušćem rijeke, planinama, morem, sve do udaljenog Tuđmanova mosta. Tako su prirodne datosti aktivirane i učinjene dijelom projekta. 📍 Prenošenjem ove potrage za vebnim s pitanja *topologije* (okolišnih sila koje djeluju izvana) na pitanja *tipologije* (unutrašnjih programatskih sila), i u interijerima nalazimo finu ravnotežu u kompoziciji prostora kojom su istodobno osigurane i privatnost i velikodušnost. Stanovi su organizirani oko otvorenoga

of the rest, the ensemble of eight, interconnected housing blocks adapts itself with a varied repertoire of means to the complexity of the task and to the difficult, sloping site. Placed naturally along the contour lines, the new buildings sit picturesquely on a massive limestone plinth that relates them to the local ground. Their first impression is fortress-like as they soar up before the barren mountains in the back. Softening this appeal are the loose, but rhythmically placed window slits that indicate the buildings' more informal use. Once moving into the inner road, the more porous backsides of the buildings appear with their double-facades, generous corridors and cantilevering balconies. Standing in relation to a Modernist, which at its historical root is a Mediterranean canon of simple, white-plastered cubic volumes expressed in light-an architectural language explored in the local context with capricious historical and classic overtones by Nikola Dobrović; Dubrovnik's Modern master that Ivanišin knows by heart this formal grammar of sublime abstraction climaxes in the in-between zones of the separate building volumes. Covered by a thin roof plate, the vertical circulations are placed there in a lofty arrangement of stairs, while the almost sculptural articulation of the space defining elements like pillars and balustrades gives an adequate expression to the public, truly social character of these areas. It is also in these common outdoor meeting spaces that a multitude of breathtaking vistas opens up towards the further landscape with the river inlet, the mountains, the sea and the Tuđman Bridge in the far distance. Activating these natural features, they become an integral part of the project. 📍 Transferring this search for grandeur from matters of topology

presjek ▶
section ▶

centralnog salona koji prolazi punom širinom građevnog volumena, kojem su pridružene pojedine sobe i vanjske verande. U većim, uglovnim stanovima ovako je proizvedena križolika tlocrtna figura koja manje sobe istodobno odjeljuje i spaja. Štoviše, mali pomak u presjeku dovodi do promjene visine sobe, čime je dodatno naglašena različitost zona. U konačnici, ovakvom formalnom dispozicijom odstranjeni su unutrašnji hodnici i proizvedena je opuštena pozornica života. Istodobno, ova unutrašnja dihotomija otvorenoga i zatvorenoga – uzbudljiva konfrontacija s uzvišenom prisutnošću prirode nasuprot osjećaju zaštićenosti u utrobi lijepe male sobe – povezana je sa sintezom kontrasta na vanjštini građevine gdje se krhko istodobno nastavlja na monolitno i destabilizira ga. To dokazuje da sve stvari za svoje vlastito određenje trebaju suprotnost, što nigdje nije očitije nego u svjetlošću određenim dubokim sjenama trijemova.

Posebna doživljajna stvarnost projekta Ivanišin Kabashi arhitekata tiče se dihotomije slikovitoga i uzvišenoga

The specific experiential reality of Ivanišin Kabashi's project engages in the dichotomy of the picturesque and the sublime

(the environmental forces acting from without) to typology (the inner programmatic forces), also in the interiors one finds a fine balance in the composition of spaces that offer both generosity and privacy. The apartments are organized around an open central hall that crosses the entire width of the built volume and to which the private chambers and outdoor verandas are annexed. In the larger corner apartments this creates a cross-like figure in plan that coevally separates and unites the smaller rooms. Moreover, a slight shift in section leads to changing room heights, which help to spatially emphasize these different zones. Altogether, this formal disposition leads to the elimination of inner corridors and produces a relaxed stage for life to take place. At the same time, this inner dichotomy between the open and the closed the exciting confrontation with the sublime presence of nature vs. the feeling of being protected in the womb of a beautiful small room relates with the buildings' outer synthesis of contrasts, where coincidentally the fragile meets and destabilizes the monolithic. It proves that all things require the opposite for their own definition, and nothing shows that better than the porches' deep shadows evocating light.

